

PRIRUČNIK ZA NADZOR NAZIVLJA
(RADNA VERZIJA)

Aleksandra Vlatković
Goran Zlodi

2007.

Sadržaj

Uvodni dio	1
Upis i kontrola nazivlja	4
Ispravak ili promjena naziva	6
Uređivanje naziva – tablice za nadzor nazivlja	8
Uspostavljanje odnosa među nazivima unutar tablice	9
Primjer – uspostavljanje veza među pojmovima u tablici za nadzor nazivlja	11
Uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja	13
Primjer – uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja	13
Nadzor nazivlja za imena osoba, tijela i obitelji, te geografske i etnografske oznake	15
Osobne predmetne oznake	16
Korporativne predmetne oznake	20
Geografske predmetne oznake	24
Etnografske predmetne oznake	25
Prikaz ključnih izvora za nadzor nad nazivljem	27
Ikonografska klasifikacija ICONCLASS - ključni izvor za sadržajnu obradu	27
Klasifikacija za društvenu povijest i industriju (SHIC - Social History and Industrial Classification)	28
Tezaurus za umjetnost i arhitekturu (AAT - Art & Architecture Thesaurus).....	28
Klasifikacija muzejskih i galerijskih predmeta (MDA).....	29
Literatura	30

Uvodni dio

U priručniku je kroz odvojena poglavlja prikazan način upisivanja i ispravljanja naziva, zatim uređivanje terminoloških tablica uspostavljanjem veza među nazivljem, te uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja. Na kraju priručnika navedena su i neka od pravila za upis osobnih, korporativnih, geografskih i etnografskih predmetnih oznaka.

Polja za upis podataka u programu M++ mogu se podijeliti na:

- **polja za upis slobodnog teksta** u kojima se predmet dokumentiranja slobodnije opisuje. Polja mogu imati:

- ograničen broj znakova (do 255)
- neograničen broj znakova (opisi, napomene i sl.)

U ovim poljima često se, zavisno od obima i strukture opisa, dio teksta započinje upisivati u novi red. To se postiže istovremenim pritiskom tipke <Ctrl> i <Enter>.

- **polja za upisivanje datuma** – imaju nekoliko oblika:

1) polja za upisivanje godine ili datuma dopuštaju sljedeće oblike upisa:

- puni datum: 01.12.2007.
- mjesec i godinu: 12.2007.
- samo godinu: 2007.

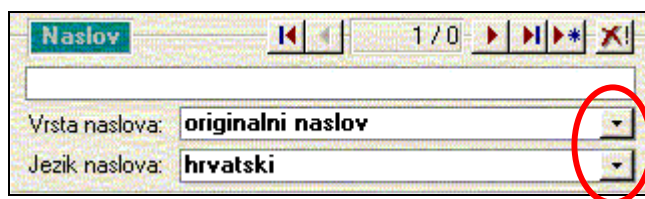
2) polja u kojima je moguće detaljnije zabilježiti vrijeme: moguće je kao i u prethodnom primjeru upisivati datum, ali i opisno odrediti da li se podatak odnosi na vrijeme *oko*, *poslije*, *prije* ili *početak*, *sredinu*, *kraj*, *1. polovicu*, *2. polovicu*, *1. desetljeće* i sl.

Vrijeme:	oko	1800.	g.
Vrijeme:	7. des.		g.
Vrijeme od:	8. des.	1 / 0	g. pr. Kr.
Vrijeme do:	9. des.		st.
	kraj		st. pr. Kr.
	nepoznato vrijeme		tis. pr. Kr.
	oko		
	početak		
	poslije		

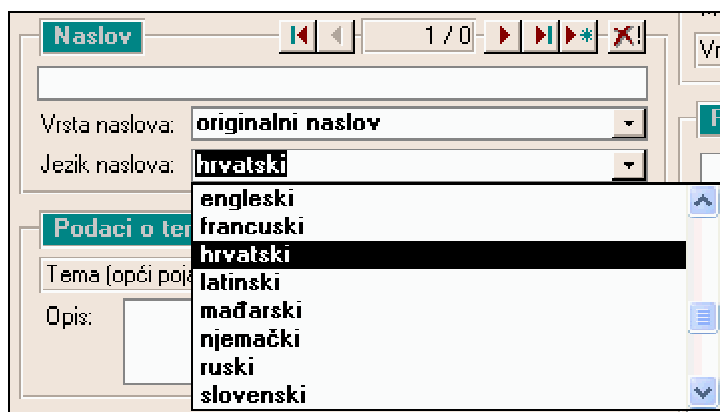
Napomena: Povijesna razdoblja upisuju se u obliku ključnih riječi (Prvi svjetski rat, renesansa, 20. stoljeće...) u posebnim poljima (*Razdoblje*, *Podaci o temi*).

- **polja s kontroliranim nazivljem** koriste se za odabir ili upis određenog nazivlja, a nisu namijenjena za šire opise. Odnosi među nazivljem uspostavljaju se u terminološkim tablicama. Nadzor nazivlja ima vrlo važnu ulogu pri dokumentiranju muzejske građe. Nestrukturirane liste pojmova nedostatne su za kvalitetno pretraživanje, a kao dovoljno kvalitetno pomagalo nameće se uporaba tezaurusa koji mora osigurati nadzor i dosljedno korištenje naziva pri obradi i pretraživanju, te dodatno proširiti mogućnosti pretraživanja.

Terminološki nadzor u programu M++ uspostavljen je za svaku kategoriju podataka koja je na glavnom obrascu i podobrascima prikazana u obliku polja s padajućim listama (engl. *combo-box*).

Polja s padajućom listom označena su strelicom s desne strane; kod ovog primjera polja s padajućom listom su *Vrsta naslova* i *Jezik naslova*.

Padajuća lista otvara se pritiskom strelice s desne strane polja ili istovremenim pritiskom na tipke <Alt> i <strelicu prema dolje>; ovaj primjer pokazuje otvorenu padajuću listu polja *Jezik naslova*.

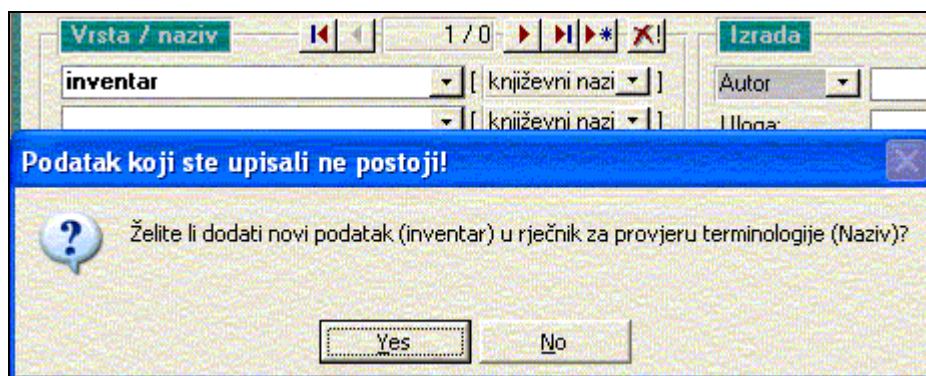
Upis i kontrola nazivlja

Upis nazivlja omogućen je na dva načina:

- 1) pomoću polja s padajućom listom (eng. *combo-box*):

- a) ukoliko je naziv već unesen u tablicu za nadzor nazivlja do njega se dolazi započinjanjem upisa sve dok se željeni naziv ne pojavi u polju (ponekad je potrebno upisati samo prvih nekoliko slova, a ponekad gotovo cijelu riječ)
- b) željeni naziv možemo odabrati i tako da otvorimo padajuću listu pritiskom strelice na desnoj strani polja (isti postupak se može izvesti i tipkovnicom (<Alt> + <strelica prema dolje>) i iz nje odaberemo željeni podatak.

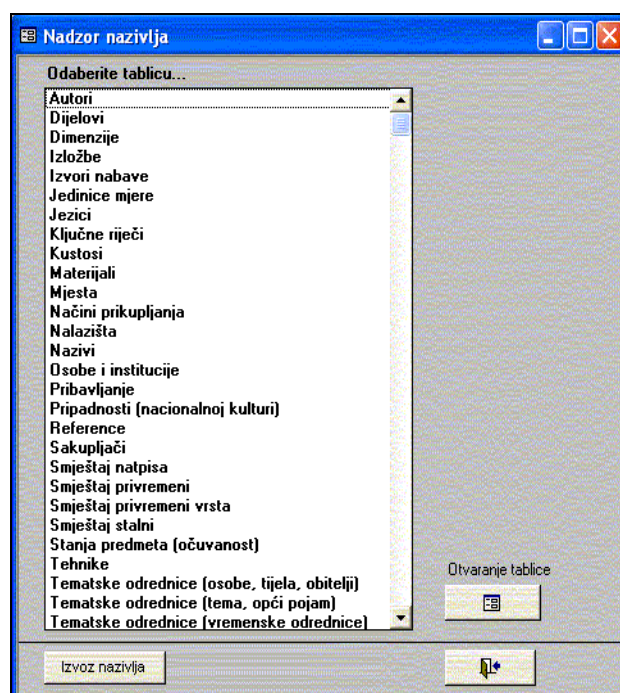
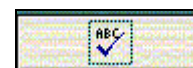
Ukoliko se termin ne nalazi na popisu padajuće liste, tj. u tablici za nadzor nazivlja, treba ga upisati u odgovarajuće polje nakon čega se javlja poruka za potvrdu upisa.

2. pomoću tablica za nadzor nazivlja u kojima se nazivi mogu upisivati, ispravljati, dodatno uređivati uvođenjem različitih odnosa među nazivima, te ispisivati. Tablicama se može pristupiti na dva načina:

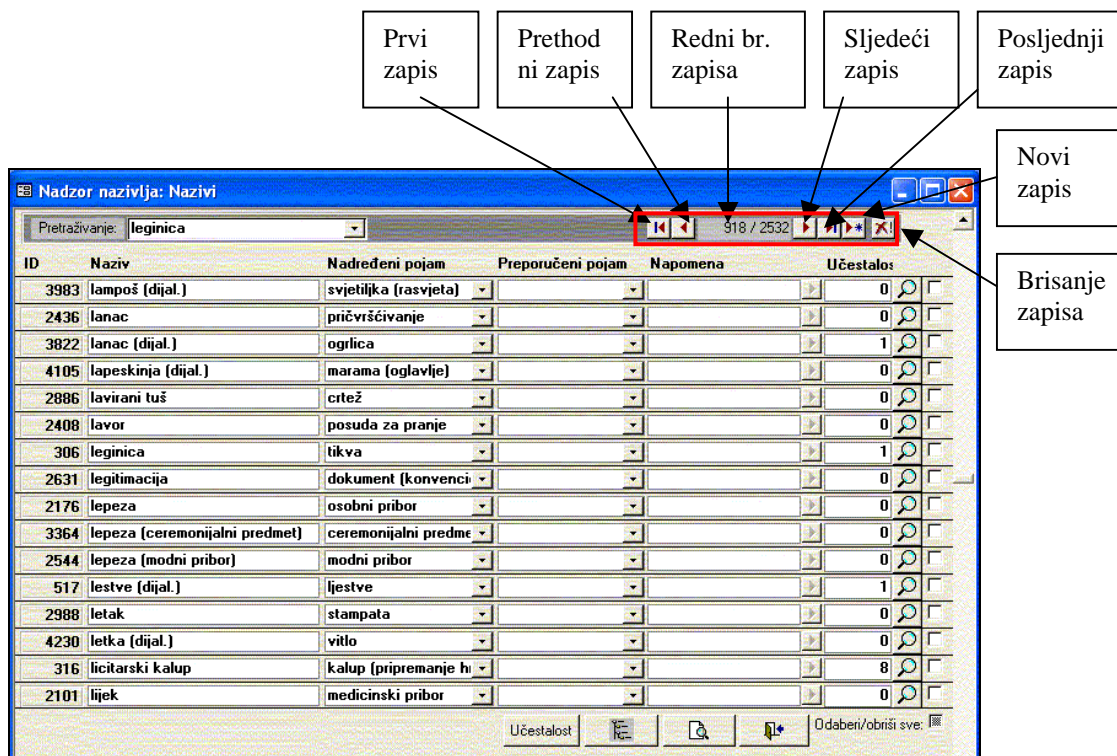
- a) Otvaranjem prozora sa svim kategorijama podataka za koje je uspostavljen

terminološki nadzor pomoću gumba na desnoj strani ekrana:

Prozor s popisom tablica za nadzor nazivlja

- b) dvostrukim pritiskom na pojedino polje za upis podataka s padajućom listom automatski se otvara odgovarajuća tablica (npr. polje za upis podataka *Vrsta/naziv*, *Vrsta naslova*, *Jezik naslova* i dr.). U gornjem dijelu tablice nalazi se navigacijska traka koja služi za kretanje među zapisima u tablici, te za njihovo dodavanje i brisanje.

Tablica za nadzor nazivlja *vrsta/naziv*

Ispravak ili promjena naziva

Često je u tablici za kontrolu nazivlja uvršteno i po nekoliko varijanti istog naziva, do čega najčešće dolazi slučajnim zabunama prilikom upisivanja naziva, odnosno slovnom pogreškama (tipfelerima).

Ukoliko je u bazi upisan samo pogrešan oblik naziva dovoljno/potrebno ga je ispraviti u tablici, a ne u određenom polju osnovnog obrasca. Svaka promjena naziva zabilježena u tablici za nadzor nazivlja automatski se bilježi na svim zapisima koji sadrže taj naziv. Ako naziv ispravimo u polju osnovnog obrasca promjena će ostati zabilježena samo na tom zapisu. Primjerice, ako je u tablici upisan samo pogrešan oblik naziva *Osiek*, zabilježen na nekoliko zapisa, dovoljno ga je ispraviti u tablici, nakon čega je promjena automatski zabilježena na svim zapisima.

U slučaju da je ispravan oblik naziva već upisan u tablicu potrebno je prvo pogrešne oblike naziva zamijeniti ispravnim na svakom zapisu i tek zatim pogrešan naziv obrisati

u tablici za terminološki nadzor. Primjerice, ukoliko je u tablici upisan *Osijek* i *Osiek* ne može se naziv ispraviti samo u tablici jer nije moguće u tablici imati upisana dva ista naziva.

ID	Mjesto	Nadređeni pojam
150	Osijek	Hrvatska
515	Osiyek	Hrvatska

M++

Dvapat su upisani isti podaci. Ispravite upis ili pritisnite tipku <Esc>.

OK

Ukoliko je, dakle, u polje *Mjesto izrade* umjesto *Osijek*, naziva već upisanog u tablici za nadzor nazivlja, zabunom upisano *Osiek* i pononovljeno zatim na nekoliko zapisa, potrebno je provjeriti koji sve zapisi imaju upisan pogrešan oblik naziva. To je moguće kroz pretraživanje ili pritiskom na gumb povećalo na kraju retka u tablici za nadzor nazivlja.¹

ID	Mjesto	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam	Napomena	Učestalost
515	Osiyek	Hrvatska			4
150	Osijek	Hrvatska			547

Nadzor nazivlja: M   Zapisi u kojima je zabilježen odabrani pojam

Pretraživanje: Za tablicu: Izrada

ID	Mjesto			Učestalost
457	Orahovica	152806	E - Zbirka rukotvorstva i obrta	0
515	Osiyek	152807	E - Zbirka rukotvorstva i obrta	4
150	Osijek	152808	E - Zbirka rukotvorstva i obrta	547
171	Pakrac	152810	E - Zbirka rukotvorstva i obrta	0

Pogrešno upisan naziv potrebno je ispraviti na svakom zapisu. To je moguće:

- odabirom željenog naziva pomoću padajuće liste

Izrada   1 / 1

Autor: **Nepoznat**

Uloga: **slikar**

Mjesto: **Osijek**

Vrijeme: **Osijek**

- upisivanjem prvih slova naziva dok se u polju ne pojavi odgovarajući naziv.

¹ Pristup zapisima pomoću gumba povećalo za sada nije omogućeno u terminološkim tablicama za osobe i korporativna tijela.

Izrada

1 / 1

Autor: **Nepoznat**

Uloga: **stolar**

Mjesto: **Osijek**

Vrijeme: **sredir** 20. st.

- ispravljanje greške upisivanjem ili brisanjem odgovarajućih slova.

Izrada

1 / 1

Autor: **Nepoznat**

Uloga: **lončar**

Mjesto: **Osijek**

Vrijeme: **počel** 20. st.

Kada je pogrešan oblik naziva ispravljen na svim zapisima na kojima je bio upisan, tek tada ga je moguće izbrisati iz tablice za nadzor nazivlja. Naziv se u tablici označi i obriše pomoću gumba za brisanje zapisa koji se nalazi s desne strane navigacijske trake.

Pretraživanje: **Osiek** 188 / 324

ID	Mjesto	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam	Napomena	Učest.
515	Osiek	Hrvatska			
150	Osijek	Hrvatska			

Brisanje zapisa

Prilikom svakog pokušaja brisanja naziva u tablici program provjerava da li želimo izbrisati naziv.

ID	Mjesto
515	Osiek
150	Osijek
171	Pakrac
438	Pariz
377	Paučje

M++

Želite li izbrisati zapis?

OK Cancel

Ukoliko je naziv zapisan na kartici, brisanje u tablici neće biti dozvoljeno. U tom slučaju moramo provjeriti na kojim zapisima je naziv upisan, te ih ispraviti. Tek tada je moguće pogrešni oblik naziva izbrisati iz tablice.

ID	Mjesto
515	Osiek
150	Osijek
171	Pakrac
438	Pariz
377	Paučje

M++

Pojam je zapisan na kartici. Brisanje nije dozvoljeno!

OK

Uređivanje nazivlja – tablice za nadzor nazivlja²

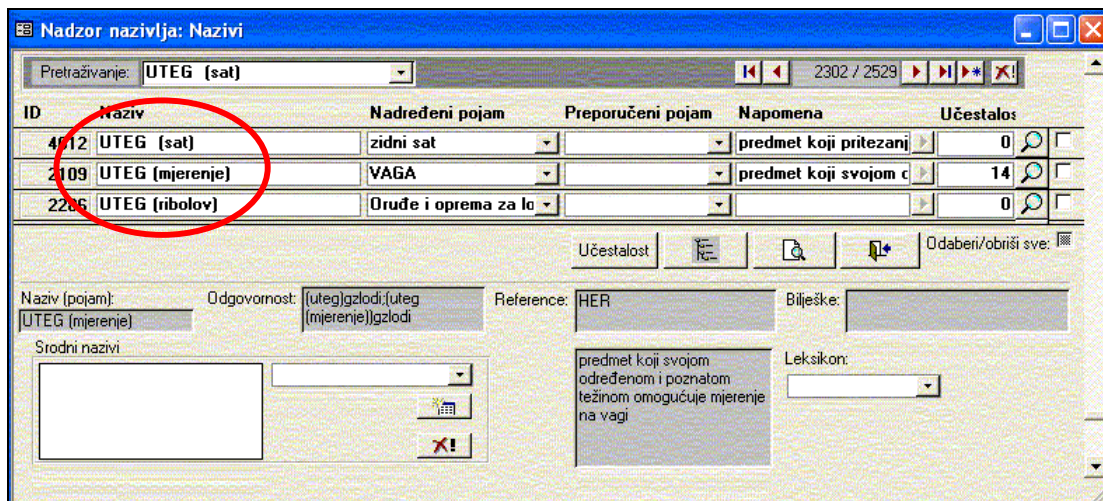
- **Oblici naziva** - općenito je poželjno da se naziv za indeksiranje upisuju u obliku imenice ili imeničke skupine (pridjev i imenica ili prijedlog i imenica), a ne preporučuje se uporaba priloga, pridjeva i glagola. Također, kratice i složene kratice treba upotrebljavati kao nepreporučene nazive, te ih povezati uputnicama s punim nazivom koji je uvijek potrebno koristiti kao preporučeni pojam. Iznimno se kratice mogu koristiti kao preporučeni nazivi ukoliko su u općoj uporabi i lako razumljivi na području koje pokriva tezaursus.
- **Izbor jednine ili množine** - u muzejskoj zajednici ne postoji opće prihvaćeno mišljenje o ovom problemu. Odluka o tome treba se temeljiti na dosadašnjoj praksi, te se preporučuje jednina kao koncept utemeljen u muzejskoj praksi osim u iznimnim slučajevima kada određeni pojam postoji samo u množini kao što su *saonice* ili *škare*.
- **Inverzija** - višočlane nazive treba u tezaursusu bilježiti redosljedom prirodnoga jezika, a ne u inverziji. Dozvoljaveno je upisati inverzni oblik naziva, ali kao nepreporučeni naziv. Korisnicima računalnih baza podataka, naviklim na polja s padajućim listama (engl. *combo box*) iz kojih izabiru nazive, inverzni oblik može pomoći tako što će nazivi biti abecedno poredani te će, primjerice, nazivi za sve vrste satova biti jedni iza drugog u listi.

ID	Naziv	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam
2108	SAT	sprave za mjerenje v	
4615	sat, dijelovi	SAT	dijelovi sata
4610	sat, džepni	osobni pribor	džepni sat
3100	sat, ručni	osobni pribor	ručni sat
196	sat, zidni	NAMJEŠTAJ	zidni sat

Inverznim pojmovima (nedeskriptorima) u tablici su preporučeni nazivi u prirodnom jezičnom obliku (deskriptori)

- **Homografi ili polisemi** - pri izradi tezaursusa nailazimo i na riječi koje se jednako pišu ali imaju različita značenja. U skladu s funkcijom tezaursusa kao pomagala za nadzor nad nazivljem, neprihvatljivo je da takvi nazivi ostanu u sustavu.. te ih je potrebno dodatno razlikovati upisivanjem različnice u okrugle zagrade iza naziva.

² U HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaursusa, odj. 6; 7.4 detaljno su obrazloženi, potkrijepljeni primjerima, s navedenim izuzecima, poželjni oblici naziva s obzirom na vrstu riječi koje tvore određeni jednočlani ili višočlani naziv za indeksiranje.

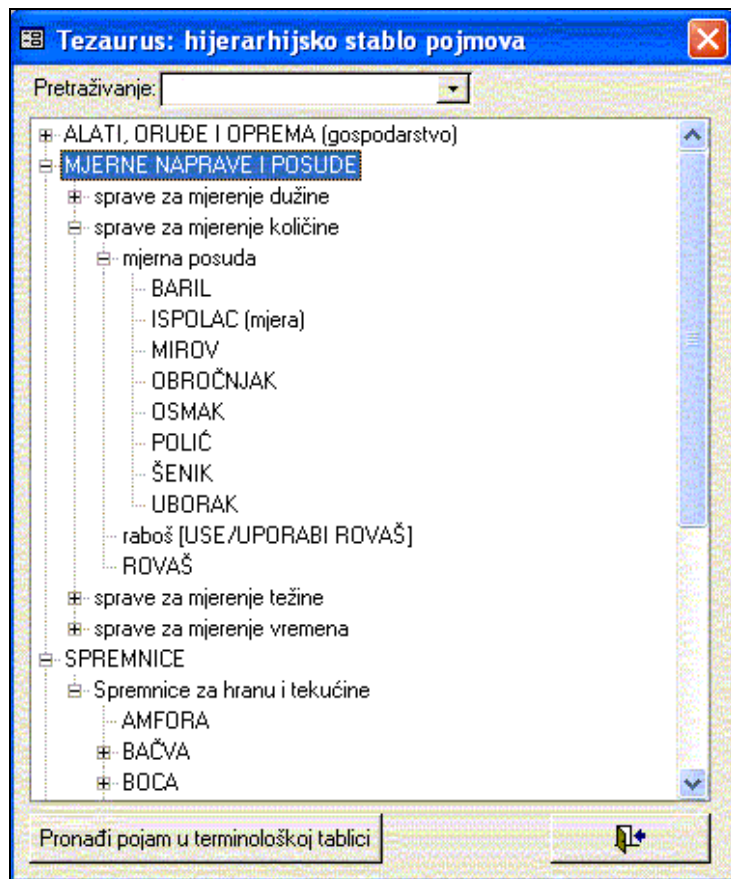

Uspostavljanje odnosa među nazivima unutar tablice

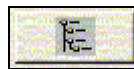
Da bi se pomoću tezaurusa osigurao nadzor i dosljedno korištenje nazivlja pri obradi i pretraživanju potrebno je uspostaviti temeljne veze koje spajaju nazive. U tezaurusu postoje tri takve osnovne vrste (recipročnih) veza:³

- a) istovrijedne (ekvivalentne) veze uspostavljaju se između naziva koji se odnose na iste pojmove, tj. na istoznačnice ili blisko značnice. Jedan od tih naziva se izabere kao *preporučeni naziv* (engl. *preferred term*), te se dosljedno upotrebljava za indeksiranje. Svi istoznačni nazivi ostaju u sustavu kao *nepreporučeni nazivi* (engl. *nonpreferred*), za svaki se izrađuje uputnica na preporučeni naziv, te služe kao pristupne točke prilikom upisivanja naziva ili pretraživanja.
- b) hijerarhijskom vezom povezuju se širi i uži pojmovi, a hijerarhijsko uređenje tezaurusa omogućuje da se pretraživanje proširi (obuhvaćanjem svih užih naziva u određenoj hijerarhiji) kako bi se dobio veći odziv ili suzi (uporabom određenog užeg naziva) kako bi se postigla veća preciznost. (v. Uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja)

³ HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaurusa, odj. 8

Hijerarhijskom stablu pristupa se iz određene tablice za nadzor nazivlja pomoću gumba

Hijerarhijski pregled pojmovnika (tezaurusa):

- c) asocijativne veze omogućuju povezivanje srodnih naziva, odnosno uspostavljanje veza među nazivljem za koje možemo pretpostaviti da će biti potrebne prilikom pretraživanja.

ID	Naziv	Nadređeni pojam
3215	ČUP	Spremnice za hranu

Naziv (pojam):	Odgovornost:	Reference
ČUP	{čup (spremanje hrane)}gzlodi:{čup}gzlo	

Srodni nazivi	sredstva za nošenje	Gumb za potvrdu odabranog srodnog pojma
oruđe i oprema za pripremanje hrane sredstva za nošenje	sredstva za nošenje	✓
		✗!

Polje za prikaz označenog naziva iz tablice	Polje s padajućom listom za odabir srodnog naziva iz tablice	Gumb za brisanje odabranog srodnog pojma

U ovom primjeru iz tablice za nadzor nazivlja Vrsta/naziv *čupu* je nadređena skupina *Spremnice za hranu i piće*, a kao srodni nazivi upisane su skupine *oruđe i oprema za pripremanje hrane i pića*, te *sredstva za nošenje*

Uspostavljanjem navedenih veza u tezaurusu se nazivi obilježavaju kao preporučeni (deskriptor)/nepreporučeni (nedeskriptor), nadređeni (širi) pojam/podređeni (uži) pojam, te srodan pojam.

• **Primjer - uspostavljanje veza među pojmovima u tablici za nadzor nazivlja**

Uvršteni su svi nazivi upisani u odgovarajuće polje s padajućom listom	Hijerarhijski odnosi u tezaurusu određuju se vezom naziva s nadređenim pojmom.	Odnosi ekvivalencije u tezaurusu se određuju vezom naziva s preporučenim pojmom.	Napomena o primjeni* može obuhvaćati smjernice za uporabu pri indeksiranju, administrativne informacije, te definicije termina

Označen naziv u tablici za nadzor nazivlja	Polje za odabir srodnog naziva	Polje u kojem se vidi osoba odgovorna za upis ili promjene pojedinog naziva	- U gornje polje upisuju se reference - u donjem polju ispisuje se napomena o primjeni*	Polje za pristup leksikonu koji omogućuje detaljniji opis odabranih naziva, imena, događaja, ili tema	bilješka**

* *Napomena o primjeni* bilježi se kada je potrebno dodatno odrediti značenje naziva unutar jezika za indeksiranje. Bilježi se unutar zapisa za određeni naziv, ali odvojeno od samog naziva. Napomena može obuhvaćati smjernice za uporabu naziva pri indeksiranju (namjeravana uporaba, ograničenja i sugestije pri uporabi), administrativne informacije (datumi prihvaćanja termina, izvori), te definicije termina (u slučaju ako je termin rijedak ili postoji mogućnost zabune i sl.).⁴

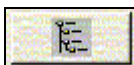
⁴ HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaurusa, odj. 6.6

** U polje *Bilješka* upisuju se napomene vezane uz uvrštavanje naziva u tezaurus (kriterij odabira, problemi i sl.)

Tablica za nadzor nazivlja sadrži još i gumbе:

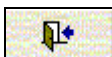
- Učestalost - pritiskom na gumb osvježiti (ažurirati) će se podaci u stupcu *Učestalost* pomoću kojih se dobija uvid o tome na koliko se zapisa određeni naziv koristi.

- Hijerarhija – pritiskom na gumb otvorit će se prozor s grafičkim prikazom hijerarhijskog stabla naziva.

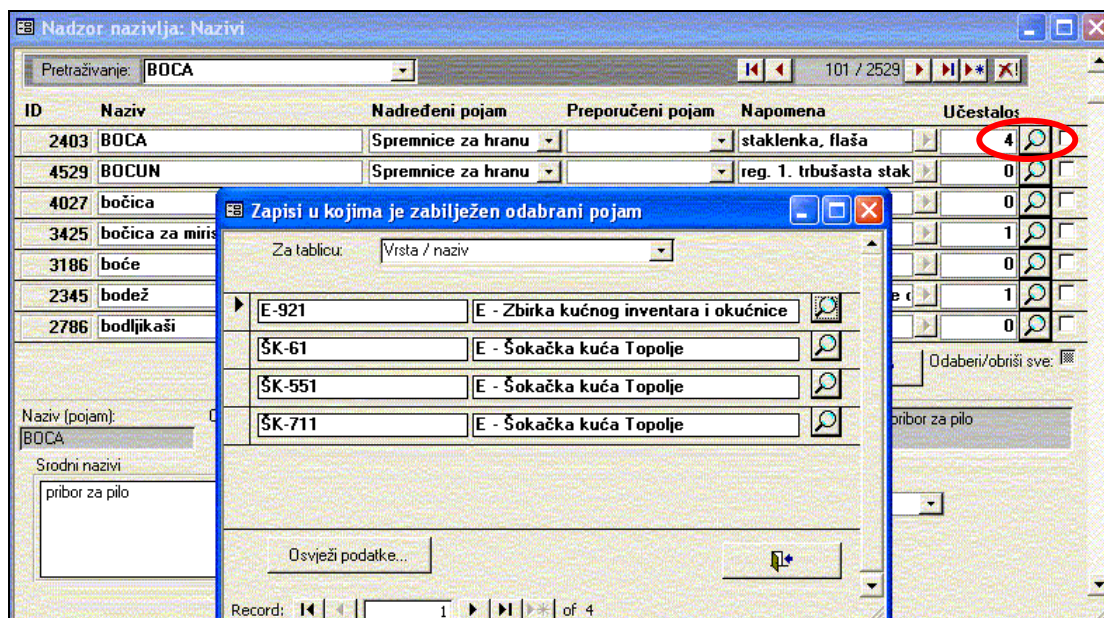
- Pregled ispisa – pritiskom na gumb prikazat će se izgled ispisa pojmova označenih kvačicom u terminološkoj tablici.

- Povratak – pritiskom na gumb tablica za nadzor nazivlja se automatski zatvara, a otvara se osnovni obrazac.

- Pristup zapisima – pritiskom gumba otvara se popis svih zapisa u kojima je zabilježen taj naziv u odgovarajućem polju.

Primjer - ukoliko u tablici želimo pretražiti sve zapise koji sadrže naziv *boca*, pritisnemo ikonu na kraju retka, nakon čega se otvara prozor sa zapisima u kojima je zabilježen odabrani pojam. Iz ovog primjera vidimo da je naziv *boca* zabilježen na četiri zapisa. Ovim načinom

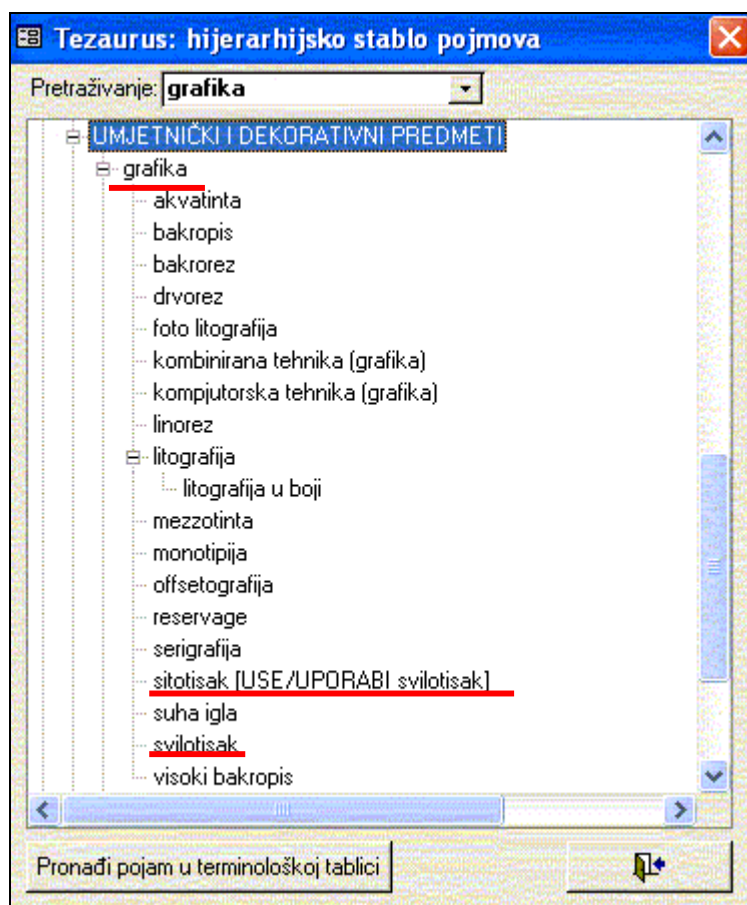
nije moguće proširiti pretraživanje pomoću uspostavljenih hijerarhijskih odnosa. (v. Uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja)

Uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja

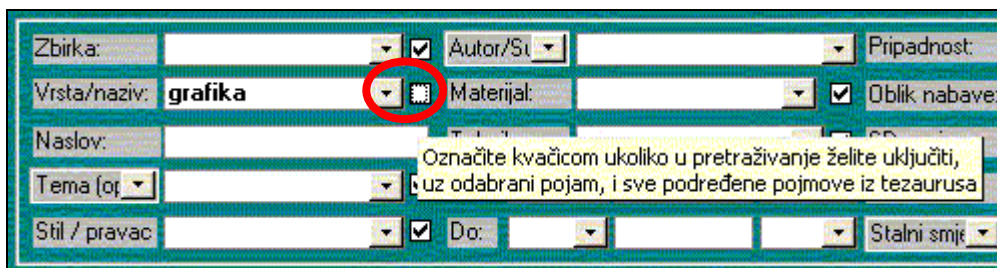
Kvaliteta navedenih veza među nazivima u tezaurusu dolazi do izražaja prilikom pretraživanja.

- **Primjer – uporaba tezaurusa prilikom pretraživanja**

Primjerice za naziv *grafika* možemo u hijerarhijskom stablu vidjeti da je to naziv koji ima podređene nazive i da pripada klasi *umjetnički i dekorativni predmeti*.

Ako želimo u bazi pretražiti sve nazive podređene nazivu *grafika* potrebno je kvačicom označiti kvadradić (checkbox) pokraj određenog polja.

Na ovaj način pretraženi su svi zapsi u bazi koji sadrže upisani naziv grafika ili jedan od njemu podređenih naziva.

The screenshot shows a search interface with the following search filters:

- Zbirka: [dropdown]
- Vrsta/naziv: **grafika** (circled in red)
- Naslov: [dropdown]
- Tema (of): [dropdown]
- Stil / pravac: [dropdown]
- Autor/Su: [dropdown]
- Materijal: [dropdown]
- Tehnika: [dropdown]
- Od: [dropdown]
- Do: [dropdown]
- Pripadnost: [dropdown]
- Oblik nabave: [dropdown]
- SD zapisa: [dropdown]
- Stanje: [dropdown]
- Stalni smij: [dropdown]

The results table has the following columns: Inv. br. / Zbirka / Smj., Naziv / Naslov predmeta, Izrada / Materijali i tehnike, and Mjere / Izložbe. The results are as follows:

Inv. br. / Zbirka / Smj.	Naziv / Naslov predmeta	Izrada / Materijali i tehnike	Mjere / Izložbe
2 Zbirka starih majsto KG HAZU	bakrorez grafika (circled in red) Alegorija ropstva	Autor (grafičar): Ghisi, Adamo (Mantova) - cjelina (papir, bakrorez)	ploča: v=208 mm, š=148 mm list: v=212 mm, š=154 mm Kabinet grafike HAZU, Šimat Sveštarov, M., Grafika u Italiji 16. i
4 Zbirka starih majsto spremište KG HAZU	bakrorez grafika Obraćenje sv. Pavla The Conversion of Saint Paul	Autor (grafičar): Cort, Cornelis (Rim) - cjelina (papir, bakrorez)	ploča: v=368 mm, š=495 mm Kabinet grafike HAZU, Šimat Sveštarov, M., Grafika u Italiji 16. i
4 - II Zbirka plakata ormar za plakate br	plakat litografija u boji (circled in red) Vladari hrvatske narodne dinastije	Autor (dizajn): Babić, Ljubo (Zagreb) - cjelina (papir, litografija)	cjelina: v=802 mm, š=567 mm Plakat u Hrvatskoj do 1941., Kabinet grafike HAZU, veļeća -
5 Zbirka starih majsto spremište KG HAZU	grafika (circled in red) DVA PUTTA (TAB. XXII.)	Autor (grafičar): Cesio, Carlo (Rim) Suradnik (nakladnik): Westerhout, - cjelina (papir, bakropis)	cjelina: v=235 mm, v=189 mm, š=178 mm, š=156 mm Kabinet grafike HAZU, Šimat Sveštarov, M., Grafika u Italiji 16. i
5 - III Zbirka plakata rola	plakat litografija u boji I. hrvatski svesokolski slet	Autor (dizajn): Crnčić, Menci Clement (Zagreb) - cjelina (papir, litografija)	cjelina: v=1497 mm, š=982 mm Hrvatski sportski plakat, Kabinet grafike HAZU, rujn - listopad,

Iz hijerarhijskog stabla je vidljivo i da je naziv *svilotisak* deskriptor, odnosno da je preporučen nazivu *sitotisak*. Ukoliko prilikom pretraživanja u polje *vrsta/naziv* upišemo *sitotisak* program će javiti da je preporučeni naziv *svilotisak*. Nakon što pritisnemo gumb *ok*, u polju *vrsta/naziv* automatski će biti upisan deskriptor *svilotisak*.

The dialog box shows the following fields and content:

- Zbirka: [empty]
- Vrsta/naziv: **sitotisak**
- Naslov: [empty]
- Tema (of): [dropdown]
- Razdoblje/S: [empty]
- Preporučeni termin je: **svilotisak**
- OK button

Nadzor nazivlja za imena osoba, tijela i obitelji, te geografske i etnografske oznake⁵

U programu se nadzor osobnih imena i institucija, te geografskih i etnografskih oznaka provodi slično kao i kontrola ostalog nazivlja. Ipak, kod uključivanja ovih naziva u tezaurus treba se pridržavati određenih pravila prihvaćene kataložne prakse.⁶

Preporučljivo je, za osobe i tijela, koristiti uvijek jedan oblik imena. Dosljednost pri upisivanju imena olakšat će se na način da se odabrani oblik preporuči svim ostalim oblicima imena iste osobe ili tijela.

Osobne predmetne oznake

U programu osobna imena treba upisivati u formatu: *Prezime, Ime*. Na taj način podatak se automatski razdvojeno pohranjuje u tablicu za nadzor nazivlja.

ID	Prezime	Ime
660	Kranjčević	Silvije Strahimir

Neka od propisanih pravila za upisivanje osobnog imena su sljedeća:

- Osobna imena treba bilježiti u njihovom izvornom obliku, a kada je potrebno treba izraditi uputnice s izvornih oblika imena.⁷
- Višečlana prezimena upisuju se prema običaju zemlje kojoj nosilac prezimena pripada. Drugi oblici imena upisuju se u tablicu za nadzor nazivlja kao nepreporučeni nazivi, te se s njih upućuje na preporučeni oblik imena. Isto je i u slučaju prezimena s prefiksom koja se upisuju prema običaju prihvaćenom u zemlji koja je nosilac prezimena.⁸

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
661	Frangeš-Mihanović	Robert	
662	Mihanović	Robert Frangeš-	Frangeš-Mihanović, R

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
663	Angeli Radovani	Kosta	
664	Radovani	Kosta Angeli	Angeli Radovani, Kost

ID	Prezime	Ime
671	Gogh	Vincent van

- Ženska prezimena imaju posebna obilježja. Za oblikovanje osobne oznake udatih žena postoji nekoliko načina:⁹
  - Ukoliko žena koristi samo muževo ili samo djevojačko prezime ono se upisuje u polje *Prezime*.

⁵ Imena osoba, tijela i obitelji, te geografske i etnografske oznake u programu se upisuju u sljedeće rubrike: podaci o temi, podaci o izradi, pripadnost, uporaba i povijest, izložbe, nabava.

⁶ U priručniku su, radi lakšeg i kvalitetnijeg korištenja programa, navedena pojedina pravila i primjeri oblikovanja osobnih, korporativnih, geografskih i etnografskih oznaka preuzeti iz priznatih priručnika i smjernica (navedenih na kraju priručnika), koje bi trebalo konzultirati oko detalja na koje će se nailaziti u radu, a koji nisu prikazani i obuhvaćeni ovim priručnikom za rad u programu M++.

⁷ HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaursa, odj. 6.5.8

⁸ PPIAK, čl. 92; Štrbac, Vujić 2004:59

⁹ PPIAK, čl. 93; Štrbac, Vujić 2004:59-60

- Ako je žena djevojačkom prezimenu dodala muževo postupa se kao s višestranim prezimenom, te se izrađuju uputnice za oba oblika imena.

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
665	Bošković-Stulli	Maja	
666	Stulli	Maja Bošković-	Bošković-Stulli, Maja

- U slučaju promjene prezimena kao preporučeni naziv koristi se oblik po kojem je osoba općenito poznata¹⁰ ili (što je i najčešće) najnoviji oblik imena. Latiniziranim, germaniziranim, mađariziranim i talijaniziranim (i sl.) imenima hrvatskih autora kao preporučeni naziv u tablicu nazivlja upisuje se narodni oblik imena.¹¹

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
667	Kuhač	Franjo Ksaver	
668	Koch	Franjo Ksaver	Kuhač, Franjo Ksaver

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
669	Klović	Julije	
670	Clovio	Giulio	Klović, Julije

- Prema pravilnicima za izradu kataloga ukoliko se osoba redovito služi pseudonimom taj oblik imena postaje preporučeni. Ukoliko se osoba služi raznim pseudonimima ili je poznatija pod pravim imenom tada je ono preporučeni naziv. Za sve ostale oblike imena izrađuje se uputnica.¹²

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
740	Andrez	Paul	Bukovac, Vlaho
741	Bukovac	Vlaho	

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
742	Gotovac	Tomislav	
743	Lauer	Antonio	Gotovac, Tomislav

Također, ukoliko je osoba općenito poznata po nadimku, nadimak se upisuje kao prezime, a pravo prezime se upisuje iza imena.¹³

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
737	El Greco		El Greco, Domenico T
738	El Greco	Domenico Theotocopuli	
739	Theotocopuli	Domenico	El Greco, Domenico T

- Ukoliko osoba nema prezime ili je poznata samo po imenu (često na prijelazu iz srednjeg u novi vijek), ime postaje jedinstvena odrednica.¹⁴

¹⁰ Pod pojmom "opće poznato ime" smatra se oblik imena koje se najčešće navodi u priznatim priručnicima.

¹¹ PPIAK, čl. 95; Štrbac, Vujić 2004:60

¹² PPIAK, čl. 96; Štrbac, Vujić 2004:61-62. Problem odnosa između pseudonima i pravog imena ovdje tek naznačujemo pozivajući se na navedene pravilnike. Uspostavljanja veze pomoću srodnog pojma potrebno je doraditi radi što preciznijeg dokumentiranja u muzejskom okruženju.

¹³ PPIAK, čl. 97

¹⁴ PPIAK, čl. 99; Štrbac, Vujić 2004:62

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
677	Michelangelo	Buonarroti	
678	Buonarroti	Michelangelo	Michelangelo, Buonar

- Osobna imena iz starog vijeka, te bizantska imena unose se u latiniziranom obliku, odnosno u narodnom obliku (daje se prednost za hrvatske srednjovjekovne autore) s obzirom pod kojim je oblikom imena osoba općenito poznata.¹⁵

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
679	Aeschylus		
680	Eshil		Aeschylus
681	Aischylos		Aeschylus

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
682	Juraj Dalmatinac		
683	Georgius Dalmaticus		Juraj Dalmatinac
684	Česmički	Ivan	
685	Iohannes de Chezmicze		Česmički, Ivan
686	Janus Pannonius		Česmički, Ivan

- Imena neeuropskog tipa unose se prema transliteraciji iz priznatih priručnika.¹⁶
- Imena dostojanstvenika:¹⁷

Vladari – osobno ime upisuje se u narodnom ili latiniziranom obliku s rednim brojem, te s dodatkom naziva zemlje (u pridjevskom obliku) i položaja. Imena vladara i članova novovjekovnih europskih dinastija upisuju se prema pravilima za autore novog vijeka.

preporučeni naziv	Aleksandar Magnus, makedonski kralj
nepreporučeni nazivi	Aleksandar Veliki, makedonski kralj
	Aleksandar Magnus, makedonski kralj
preporučeni naziv	Constantinus VII, bizantski car
nepreporučeni nazivi	Constantinus Porphyrogenitus, bizantski car
	Konstantin Porfirogenet, bizantski car

ID	Prezime	Ime
736	Habsburg	Otto, von

Crkveni dostojanstvenici – osobne oznake za pape unose se u latiniziranom obliku, s dodatkom papa. Imena ostalih crkvenih dostojanstvenika upisuju se prema pravilima za autore novog, srednjeg i starog vijeka.

¹⁵ PPIAK, čl. 102-110; Štrbac, Vujić 2004:62-63

¹⁶ Za oblikovanje imena neeuropskog tipa vidi Verona, Eva: PPIAK, čl. 111-129

¹⁷ PPIAK, čl. 130-133; Štrbac, Vujić 2004:65-67

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
733	Iohannes Paulus II, papa		
734	Ivan Pavao II, papa		Iohannes Paulus II, pa
735	Wojtyła	Karol	Iohannes Paulus II, pa

preporučeni naziv	Toma Arhiđakon
nepreporučeni nazivi	Thomas Archidiaconus Spalatensis

Sveci – osobne oznake za svece upisuju se prema pravilima za imena iz starog, srednjeg ili novog vijeka. Upisuju se u latiniziranom obliku s dodatkom sanctus ili sancta. Za hrvatske svece osobne oznake upisuju se u narodnom obliku.

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
727	Križevčanin	Marko	Marko Križevčanin, sv
728	Marcus Crisinus	sanctus	Marko Križevčanin, sv
729	Marko Križevčanin	sveti	
730	Paulus	primus eremtae, sanctus	Paulus Thebaeus, san
731	Paulus Thebaeus	sanctus	
732	Pavao Pustinjak	sveti	Paulus Thebaeus, san

Biblijske osobe – osobne oznake upisuju se u obliku uobičajenom za hrvatski jezik.

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
710	Bogorodica		Marija Bogorodica
711	Djevica Marija		Marija Bogorodica
712	Gospa		Marija Bogorodica
713	Marija Bogorodica		

- Imena plemića upisuju se u obliku koji je opće poznat. Plemićka titula se kod slavenskih i skandinavskih imena ne upisuje, a često se izostavlja i u austrijskim, njemačkim i talijanskim imenima. U jezicima u kojima je plemićka titula dio jedinstvene odrednice upisuje se u izvornom obliku, najčešće iza osobnog imena, a s takvim imenima postupa se po pravilima višestranog obiteljskog prezimena.¹⁸

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
714	Kukuljević Sakcinski	Ivan	
715	Sakcinski	Ivan, Kukuljević	Kukuljević Sakcinski,
716	Zrinski	Petar	

ID	Prezime	Ime	Preporučeni pojam
717	Azeglio	Massimo Taparelli marches	
718	Taparelli	Massimo, marchese d'Azeg	Azeglio, Massimo Tap.

- Patronimici se u pravilu ne smatraju sastavnim dijelom prezimena, te se upisuju iza osobnog imena.¹⁹ U etnografiji je korisno uz osobno ime navesti i patronimik jer često nekoliko osoba ima isto ime i prezime.

¹⁸ PPIAK, čl. 94

¹⁹ PPIAK, čl. 100

ID	Prezime	Ime
720	Bartulović	Stipe Guja
721	Topalov	Marko Galešin ml.
722	Topalov	Marko Galešin st.

- Ukoliko nekoliko osoba ima isto ime i prezime, iza imena se upisuje različnica (obično zvanje ili zanimanje, godina rođenja i smrti i sl.).²⁰
- Obiteljska oznaka za obitelj upisuje se u množini u polje *Prezime*, a iza (u polje *Ime*) se upisuje oznaka za obitelj, vladarsku kuću, dinastiju i sl.²¹

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime
33	Habsburgovci	vladarska kuća

Korporativne predmetne oznake²²

U tablici za nadzor nazivlja cjeloviti naziv korporativnog tijela upisuje se u polje *Prezime/Tijelo/Obitelj*.

Imena nacionalnih ili lokalnih ustanova treba bilježiti u njihovu neprevedenom obliku, a ukoliko postoji i prevedeni oblik imena upisuje se kao nepreporučeni naziv. Imena međunarodnih organizacija ili nacionalnih ustanova koje izdaju dokumente na više jezika treba bilježiti u onome obliku koji je najpoznatiji, dok oblici naziva na drugim jezicima mogu biti prihvaćeni kao nepreporučeni nazivi.²³

- Stalno sjedište korporativnog tijela, karakteristično za njegov rad, upisuje se u okruglim zagradama iza naziva tijela ukoliko naziv sjedišta već nije sastavni dio naziva.²⁴

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj
3	Filozofski fakultet (Zagreb)
4	Muzej grada Zagreba
5	Zagrebačko kazalište lutak

- Nazivi međunarodnih tijela uglavnom se upisuju na engleskom jeziku.

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
6	OUN		United Nations
7	Organisation des Nations U		United Nations
8	Ujedinjeni narodi		United Nations
9	UN		United Nations
10	United Nations		United Nations

²⁰ PPIAK, čl. 101; Štrbac, Vujić 2004:62

²¹ Štrbac, Vujić 2004:68

²² Prema "Pravilniku za predmetni katalog" korporativna tijela su udruženja osoba, organizacije i ustanove koje su individualno određene svojim imenom i tvore jednu čvrstu organizacijsku jedinicu, zatim organi političko-teritorijalnih jedinica. (Štrbac; Vujić 2004:69)

²³ HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaurusa, odj. 6.5.8

²⁴ PPIAK, čl. 139; Štrbac, Vujić 2004:71

Ukoliko se na početku izvornog naziva tijela nalazi član on se ne upisuje kao dio preporučenog naziva, osim kada bitno utječe na gramatički oblik pridjeva koji slijedi. Na isti način se postupa i s oblicima naziva koji počinju s vladarskom titulom. U oblik naziva koji je određen kao preporučen ne upisuju se ni izrazi koji označuju pravni značaj korporativnog tijela, osim u slučaju kada tvori bitan sastavni dio naziva.²⁵

preporučeni naziv	Museum of Modern Art (New York)
nepreporučeni naziv	MoMA
	The Museum of Modern Art (New York)
preporučeni naziv	Collece of Physicians (London)
nepreporučeni naziv	Royal College of Physicians (London)

Ukoliko je u nazivu korporativnog tijela sadržan zemljopisni naziv²⁶ ili ime fizičke osobe izvorni oblik se upisuje kao preporučeni naziv, a ostali oblici kao nepreporučeni pojmovi.²⁷

preporučeni naziv	Solomon R. Guggenheim Museum (New York)
nepreporučeni naziv	Guggenheim Museum (New York)
preporučeni naziv	Koncertna dvorana Vatroslav Lisinski (Zagreb)
nepreporučeni nazivi	Vatroslav Lisinski, Koncertna dvorana (Zagreb)

Ako se na početku naziva nalazi ime vlasnika poduzeća naziv se upisuje prema pravilima o osobnim odrednicama.²⁸

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
11	Kugli, St., knjižara (Zagreb)		
12	St. Kugli knjižara (Zagreb)		Kugli, St., knjižara (Za
13	St. Kugli, knjižara Kralj. Sve		Kugli, St., knjižara (Za

Ukoliko ime vlasnika ne stoji na početku naziva poduzeća kao preporučeni naziv upisuje se izvorni oblik naziva, a kao nepreporučeni naziv prvo se upisuje ime vlasnika prema pravilima o osobnim odrednicama, a zatim preostali dio izvornog korporativnog naziva.²⁹

preporučeni naziv	Narodna tiskara dra Ljudevita Gaja (Zagreb)
nepreporučeni naziv	Gaj, Ljudevit, Narodna tiskara (Zagreb)

Ukoliko se u nazivu korporativnog tijela nalazi broj on se u tablicu upisuje slovima bez obzira kako je upisan u izvornom obliku.³⁰

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj
14	Prva hrvatska štedionica

²⁵ PPIAK, čl. 145, 153; Štrbac, Vujić 2004:74

²⁶ Za pravila upisivanja zemljopisnih naziva vidi i poglavlje "Geografske predmetne oznake".

²⁷ PPIAK, čl. 146, 147

²⁸ PPIAK, čl. 146

²⁹ PPIAK, čl. 146

- Skraćenice

Često se umjesto punog naziva neke institucije koristi kratica, ali ne treba ih upotrebljavati kao preporučene nazive. Iznimka su slučajevi kada su kratice postale tako dobro poznate da se puni oblik naziva rijetko upotrebljava ili općenito zanemaruje, ali je i u tom slučaju potrebno puni oblik naziva i njegovu kraticu povezati uputnicama.³¹

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
15	UNESCO		
16	United Nations Educational		UNESCO

Ukoliko se kratica ne može izgovarati kao cjelovita riječ ili je potpuni oblik naziva poznatiji u krugu korisnika kataloga, tada se kao preporučeni pojam upisuje potpuni naziv.

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
17	Hrvatsko društvo likovnih u		
18	HDLU		Hrvatsko društvo likov

- Ako je neko tijelo tijekom svog postojanja promijenilo naziv, ali ne bitno i organizacijsko ustrojstvo kao preporučeni naziv upisuje se noviji oblik naziva. Ukoliko je uz ime temeljno promijenjeno i ustrojstvo tada se svaki oblik imena upisuje kao preporučeni pojam, a nazivi se međusobno povezuju kao srodni pojmovi.³²

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
19	Matica hrvatska		
20	Matica ilirska		Matica hrvatska

³⁰ PPIAK, čl. 148

³¹ HRN ISO 2788:1999 Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaurusa, odj. 6.2.5

³² PPIAK, čl. 150

- Kada korporativno tijelo s drugim korporativnim tijelom stoji u određenom odnosu, a ima vlastiti naziv koji ga identificira, s njim se postupa kao da je samostalno tijelo. Ukoliko identificiranje pomoću vlastitog naziva nije moguće prvo se upisuje naziv nadređenog tijela, zatim naziv podređenog tijela.³³

Filozofski fakultet (Zagreb). Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet (Zagreb). Odsjek za etnologiju
Filozofski fakultet (Zagreb). Odsjek za povijest
Filozofski fakultet (Zagreb). Odsjek za povijest umjetnosti

- Sastanci, skupovi, kongresi ili priredbe (ekspedicije, festivali, sajmovi, izložbe, kulturne i sportske priredbe):³⁴
  - Ukoliko imaju vlastiti naziv u tablicu za nadzor nazivlja upisuje se taj naziv, a u zagradu iza naziva se dodaje godina i mjesto održavanja. Ako se sastanak održava redovito ili povremeno u okruglu zagradu prvo se upisuje redni broj sastanka, a upisuje se arapskim znamenkama.

Zagrebački salon (22; 1987 ; Zagreb)

- Ukoliko sastanak, skup, kongres ili priredba nema poseban naziv upisuje se izvorni naziv organizatora (korporativnog tijela ili organizacije) kojem se u okrugloj zagradi dodaju podaci o sastanku (redni broj, godina i sjedište).
- Organi političko-teritorijalnih jedinica³⁵
  - zakonodavni organi države, federalnih jedinica i pokrajina, skupštine, drugi organi političko-teritorijalnih jedinica, vojska, mornarica i zrakoplovstvo upisuju se u tablicu za nadzor nazivlja prema pravilima za nesamostalna podređena korporativna tijela. Prvo se upisuje naziv političko-teritorijalne jedinice, a zatim naziv organa.

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
21	Hrvatska. Sabor		
22	Hrvatski državni sabor		Hrvatska. Sabor
23	Hrvatski Sabor		Hrvatska. Sabor
24	Narodni sabor Hrvatske		Hrvatska. Sabor
25	Sabor Republike Hrvatske		Hrvatska. Sabor

- Ukoliko je raniji naziv korporativnog tijela zbog tuđinske vlasti bio na nekom stranom jeziku taj oblik se upisuje kao nepreporučeni pojam, a kao preporučeni pojam upisuje se naziv na jeziku područja na kojem se tijelo nalazilo.
- Vjerske zajednice³⁶

Korporativne oznake za vjerske zajednice upisuju se u izvornom obliku naziva.

³³ PPIAK, čl. 151; Štrbac, Vujić 2004:73

³⁴ PPIAK, čl. 155 i 156; Štrbac, Vujić 2004:76

³⁵ PPIAK, čl. 158; Štrbac, Vujić 2004:77-80

³⁶ PPIAK, čl. 159; Štrbac, Vujić 2004:80-82

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj
26	Church of England
27	Katolička crkva
28	Zagrebačka nadbiskupija

- Preporučeni naziv za crkvene redove, bratovštine i kongregacije Katoličke crkve upisuje se u obliku uobičajenom u hrvatskom jeziku. Ostali oblici naziva upisuju se kao nepreporučeni pojmovi.³⁷

ID	Prezime/Tijelo/Obitelj	Ime	Preporučeni pojam
29	Franjevci		
30	Kapucini		Franjevci
31	Mala braća		Franjevci
32	Ordo fratrum minorum		Franjevci

- Preporučeni naziv pri upisivanju provincija crkvenih redova oblikuje se poput nesamostalnih korporativnih tijela, odnosno prvo se upisuje naziv crkvenog reda kojem se dodaje naziv provincije. Latinski naziv provincije upisuje se kao nepreporučeni naziv.

preporučeni naziv	Franjevci. Provincija Bosna Srebrena
nepreporučeni naziv	Bosna Srebrena
	Ordo fratrum minorum. Provincia Bosna Argentina

- Koncili se upisuju prema pravilima za upisivanje sastanaka i drugih događanja. Preporučeni naziv za koncile upisuje se na latinskom, osim ako spisi plenarnog koncila izlaze samo na nacionalnom jeziku te je tada preporučeni pojam na tom jeziku.

preporučeni naziv	Oecumenicum concilium Vaticanum (1 ; 1869-1870 ; Roma)
nepreporučeni nazivi	Ekumenski vatikanski koncil (1 ; 1869-1870 ; Roma)
	Prvi vatikanski koncil

- Vjerske škole i bogoslovije, samostani, društava, pojedine crkve, župe, parohije i crkvene općine upisuju se kao samostalna korporativna tijela.

Nadbiskupska klasična gimnazija (Zagreb)
Katolički bogoslovni fakultet (Zagreb)

Geografske predmetne oznake

U tablicu za nadzor nazivlja upisuje se oblik naziva, u imeničnom obliku, uobičajen u hrvatskom jeziku. Izvorni oblik naziva upisuje se kao nepreporučeni pojam, osim u slučaju kada ne postoji hrvatski naziv.³⁸

³⁷ Navedeni primjer preuzet je iz *Pravilnik za predmetni katalog* (Štrbac-Vujić), iako je u programu odnos crkvenog reda i njegovih ogranaka moguće urediti i pomoću hijerarhijske veze ili srodnog pojma radi što preciznijeg dokumentiranja u muzejskom okruženju.

³⁸ Štrbac-Vujić 2004:87

ID	Mjesto	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam
486	New York	SAD	
487	Rim	Italija	
488	Roma	Italija	Rim

Za nazive država ne usvaja se službeni, već geografski naziv. Ako je država poznatija po skraćenici taj oblik se upisuje kao preporučeni pojam.³⁹

ID	Mjesto	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam
504	SAD		
505	Sjedinjene Američke Države		SAD
506	USA		SAD

Kada postoje dva naziva za jednu državu na istom jeziku (tj. na jeziku kojim se služe korisnici) upisuje se onaj uobičajeniji u krugu korisnika.⁴⁰

ID	Mjesto	Nadređeni pojam	Preporučeni pojam
500	Holandija		Nizozemska
501	Holland		Nizozemska
502	Netherland		Nizozemska
503	Nizozemska		

Ako se naziv države kroz povijest mijenjao upisuje se svaki oblik. Ukoliko različiti nazivi države podrazumijeva i različit politički sustav upisuje se suvremeni naziv s kojeg se upućuje i na povijesne nazive.⁴¹

ID	Mjesto
509	Banovina Hrvatska
510	Hrvatska
511	Nezavisna Država Hrvatska

Naziv (pojam): Odgovor

Hrvatska

Srodni nazivi

Banovina Hrvatska
Nezavisna Država Hrvatska

Nezavisna Država Hrvat ▾

U slučaju da su nazivi različitih geografskih jedinica homonimi uz naziv se u okruglu zagradu upisuju različnice.⁴²

Nazivi mjesta u Tablici za nadzor nazivlja mogu se hijerarhijski urediti što pruža mogućnost proširivanja ili sužavanja upita prilikom pretraživanja.

Etnografske predmetne oznake

Etnografske oznake obuhvaćaju nazive naroda, nacionalnih manjina, rasa i plemena, a upisuju se u množini, na hrvatskom jeziku. Nazivi naroda se povezuju s nazivom države

³⁹ PPIAK, čl. 157; Štrbac-Vujić 2004:87

⁴⁰ PPIAK, čl. 157

⁴¹ Štrbac-Vujić 2004:91

⁴² Štrbac-Vujić 2004

pomoću srodnog pojma. Na isti način povezuje se etnografski naziv izražen pridjevom kojim je određena pripadnost nekom narodu.⁴³

ID	Pripadnost (nacionalnoj kulturi)
269	Gradišćanski Hrvati
270	Hrvati
271	Moravski Hrvati

Naziv (pojam):   Odgovor

Hrvati

Srodni nazivi

Gradišćanski Hrvati
Moravski Hrvati

! X

---

⁴³ Štrbac-Vujić 2004:92-93

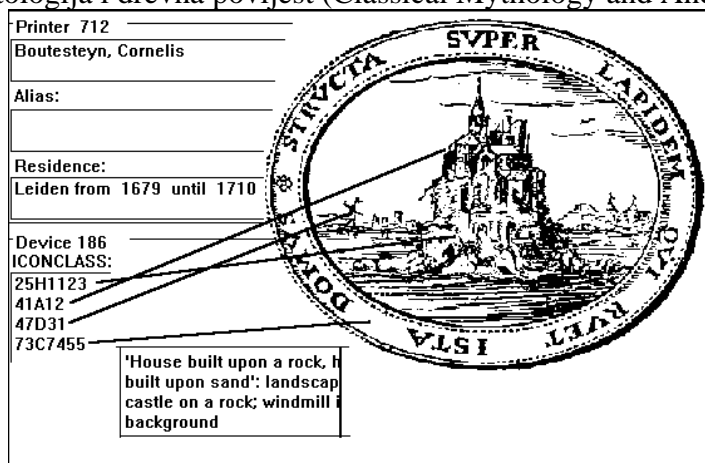
Prikaz ključnih izvora za nadzor nad nazivljem

Ikonografska klasifikacija *ICONCLASS*⁴⁴ - ključni izvor za sadržajnu obradu

ICONCLASS je ikonografski klasifikacijski sustav gotovih definicija predmeta, osoba, događaja, situacija i apstraktnih ideja, koji mogu biti sadržaj (predmet) umjetničkog djela. U sklopu sadržajne obrade muzejske građe posebice nas zanima ikonografska klasifikacija *ICONCLASS*. I dok je njegova primjena u umjetničkim zbirka očigledna, krug korisnika *ICONCLASS*-a sve se više širi (povjesničari, sociolozi...) s povećanim interesom za različitu vizualnu građu (razglednice, etikete, plakati...) koja je prepoznata kao nositelj dragocjenih kontekstualnih informacija. Još je jedna bitna osobina *ICONCLASS*-a, klasifikacijski kodovi koje koristi omogućavaju prevladavanje jezičnih barijera, što je posebno interesantno za male jezike poput hrvatskog⁴⁵.

Osnovna *ICONCLASS* hijerarhija je sljedeća:

0. Apstrakcija, nefigurativna umjetnost (Abstract, Non-representational Art)
1. Religija i magija (Religion and Magic)
2. Priroda (Nature)
3. Ljudsko biće, čovjek općenito (Human being, Man in general)
4. Društvo, civilizacija, kultura (Society, Civilization, Culture)
5. Apstraktne ideje i koncepti (Abstract Ideas and Concepts)
6. Povijest (History)
7. Biblija (Bible)
8. Književnost (Literature)
9. Klasična mitologija i drevna povijest (Classical Mythology and Ancient History)

Slika 1. Primjer klasificiranja u *ICONCLASS*-u⁴⁶

⁴⁴ *ICONCLASS* je slobodno mrežno dostupan putem Iconclass Libertas Browsera, <http://www.iconclass.nl/> (2007-04-11)

⁴⁵ O *ICONCLASS*U je opširno i ilustrirano primjerima pisala Žarka Vujić u "Što je *ICONCLASS* i možemo li ga primijeniti u našim muzejima i galerijama?" MDC - Bilten o informatizaciji muzejske djelatnosti 9 (1-4) '98

⁴⁶ *ICONCLASS*, <http://www.iconclass.nl/> (2006-11-11)

Klasifikacija za društvenu povijest i industriju (SHIC - Social History and Industrial Classification)

Vrlo utjecajnom za ovakve vrste zbirke pokazala se *SHIC - klasifikacija za društvenu povijest i industriju*⁴⁷ kojoj je osnovni cilj opis konteksta u kojem su predmeti korišteni. No u znanstvenim i tehničkim muzejima, kustosima je SHIC-ov strogi društveni pristup često beskoristan kada žele pronaći tehnički slične predmete. Sve to ukazuje kako je sadržajnoj obradi potrebno pristupiti s više strana, razmotriti različite relevantne aspekte pristupa muzejskom predmetu. U slučaju navedenih disciplina potreban je komplementarni pristup, i s tehničkog i s društvenog aspekta.

Osnovne facete SHIC-ove klasifikacijske sheme su:

1. život u zajednici
2. obiteljski život
3. osobni život
4. radni život

Tezaurus za umjetnost i arhitekturu (AAT - Art & Architecture Thesaurus)

*AAT - Art & Architecture Thesaurus*⁴⁸ prvenstveno je namijenjen za opis predmeta, slika, arhitekture, te artefakata materijalne kulture prošlosti i sadašnjosti. Osim nazivlja koje opisuje što neki predmet jest, sadrži i materijale i tehnike korištene pri izradi predmeta, pojmove za opis fizičkih atributa predmeta, stilova ili razdoblja kada su nastali. Ovaj je tezaurus vrlo koristan pri formalnoj obradi muzejskog predmeta (određivanje vrste predmeta, materijali i tehnike) i pri uspostavljanju veza s drugim predmetima.

AAT sadrži 120.000 naziva organiziranih u sedam faceta (koje su dalje razrađene u trideset i tri podhijerarhije):

1. Aktivnosti (Activities)
2. Osobe/organizacije (Agents)
3. Srodni pojmovi (Associated Concepts)
4. Materijali (Materials)
5. Predmeti (Objects)
6. Fizičke osobine (Physical Attributes)
7. Stilovi i razdoblja (Styles and Periods)

---

⁴⁷ SHIC Working Party. *SHIC - Social History and Industrial Classification*, 1983.

⁴⁸ *AAT - Art and Architecture Thesaurus*. http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/ (2007-01-07)

Prijedlog klasifikacije muzejskih i galerijskih predmeta u Hrvatskoj⁴⁹

Kao osnova za izradu prijedloga klasifikacije muzejskih i galerijskih predmeta u Hrvatskoj poslužila je klasifikacija britanskog muzejskog dokumentacijskog udruženja (MDA). U MDA klasifikaciji sadržana je dvadeset i jedna kategorija. Prvih deset kategorija obuhvaćaju nazivlje za predmete koji služe za egzistencijalne životne potrebe, dok sljedećih pet kategorija obuhvaća predmete “životne nadgradnje”. Sljedeće tri kategorije temelje se na prirodnom, a posljednje tri na vremenskom porijeklu muzejskog predmeta.

Prijedlog klasifikacije sadrži dvadeset i jednu osnovnu skupinu:

1./2. Oruđe i oprema	13. Komunikacija i simbol
3. Građevina	14. Ideologija i obred
4. Oružje	15. Igra i razbibriga
5. Spremnice	16. Fauna
6. Nosač/potporanj	17. Flora
7. Namještaj	18. Mineral
8. Prijevoz	19. Paleolit i mezolit
9. Tkanina	20. Industrijska proizvodnja
10. Odjeća	21. Strojevi
11. Prikazivanje	
12. Umjetnost i dekoracija	

Predloženi klasifikacijski sustav treba osigurati zajedništvo u obradi i pretraživanju u nizu različitih muzeja i galerija. Potrebno ga je doraditi i prilagoditi specifičnim potrebama i zahtjevima pojedinih struka. Trenutno je u izradi tezaurus za područje etnografije, koji se temelji na navedenoj klasifikaciji i Art and architecture thesaurus.

---

⁴⁹ Dokumentacija i klasifikacija muzejskih i galerijskih predmeta, Muzeologija 25, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 1987, te prijedlozi izmjena i dopune za grupu umjetničkih predmeta, komunikaciju i simbol, te etnografsku građu u Bulletin o informatizaciji muzejske djelatnosti SR Hrvatske 2, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 1990.

Literatura

- *Dokumentacija i klasifikacija muzejskih i galerijskih predmeta.* // Muzeologija 25. Zagreb : Muzejski dokumentacijski centar, 1987.
- **Fruk**, Marinka: *Informacija o radu Radne grupe za klasifikaciju muzejskih i galerijskih predmeta i dopuna klasifikacije za grupu Umjetnički predmeti i komunikacija i simbol te etnografska građa*, Bulletin o informatizaciji muzejske djelatnosti SR Hrvatske 2. Zagreb : Muzejski dokumentacijski centar, 1990.
- **HRN ISO 2788:1999** *Dokumentacija – Smjernice za izradbu i razvoj jednojezičnih tezaurusa.*
- **Štrbac**, Dušanka; **Vujić**, Mirjana: *Pravilnik za predmetni katalog.* Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2004.
- **Verona**, Eva: *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga, Prvi dio, Odrednice i redalice (Drugo izmijenjeno izdanje)*, Zagreb, 1986.
- **Vujić**, Žarka: *Što je ICONCLASS i možemo li ga primijeniti u našim muzejima i galerijama?*, Bilten o informatizaciji muzejske djelatnosti 9 (1-4) . Zagreb : Muzejski dokumentacijski centar, 1998.
- **Zlodi**, Goran: *Muzejska i vizualna dokumentacija u digitalnom obliku.* Muzeologija 40. Zagreb : Muzejski dokumentacijski centar, 2003.

Ostali izvori:

ICONCLASS. <http://www.iconclass.nl/>

AAT - Art and Architecture Thesaurus.

(http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/)